

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Maer denckt meer dan gij leest, en leest meer dan er staet: tegendraadse elementen in het werk van Geertruida Toussaint

Doornbos, A.V.

Publication date
2011

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Doornbos, A. V. (2011). *Maer denckt meer dan gij leest, en leest meer dan er staet: tegendraadse elementen in het werk van Geertruida Toussaint*. [, Universiteit van Amsterdam]. Box Press.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	1
Inleiding	3
I Literair-historisch beeld van A.L.G Bosboom-Toussaint	3
II Historiografie	5
III Onderzoeksvraag	7
IV Instrumentarium	10
V Opzet van het onderzoek	13
VI Onderzoeksbegrippen uit de narratologie en de stilistiek.....	15
VI.a Geschiedenis	15
VI.b Verhaal	18
VI.c Vertelling.....	22
VI.d Motieven	24
VI.e Stijlfiguren.....	26
VI.f Beeldspraak	26
VII In het kort	28
1 Metaforiek bij Toussaint	31
1.1 Inleiding	31
1.2 Drops samenvatting van <i>De Graaf van Devonshire</i>	33
1.3 Narratologische analyse	36
1.3.1 Vertelling.....	36
1.3.2 Verhaal	38
1.3.3 Geschiedenis	40
1.3.4 Conclusie.....	42
1.4 Paratekst	42
1.4.1 Peritekst.....	42
1.4.2 Epitekst.....	44
1.4.3 Literatuurgeschiedenissen en -studies	45
1.5 Metaforiek	46
1.5.1 Conventionele metaforiek in <i>De Graaf van Devonshire</i>	50
1.5.1.1 Fauna	50
1.5.1.2 Bijbel	53
1.5.1.3 Flora	54

1.5.2	Voorlopige conclusie.....	56
1.5.3	Onconventionele metaforiek in <i>De Graaf van Devonshire</i>	58
1.5.3.1	Courtenay	58
1.5.3.2	Overige mannelijke personages	61
1.5.3.3	Elisabeth, Maria, Arabella.....	61
1.5.4	Metaforiek in <i>De Graaf van Devonshire</i> – conclusies	63
1.6	<i>De Graaf van Devonshire</i> tegendraads gelezen	65
1.6.1	Courtenay	66
1.6.2	Arabella	69
1.6.3	Vrouwenverhalen	73
1.6.4	Voorlopige conclusie.....	76
1.7	Vergelijkenderwijs: focalisatie en metaforiek bij enkele tijdgenoten	78
1.7.1	Petronella Moens: <i>Aardenburg</i> (1816).....	78
1.7.2	Elisabeth Hasebroek: <i>Elize</i> (1839).....	81
1.7.3	Aernout Drost: <i>Hermingard van de Eikenterpen</i> (1832).....	84
1.7.4	E.J. Potgieter: <i>Marie</i> (1839).....	86
1.7.5	Verdere conclusies	89
1.8	Metaforiek in het oeuvre van Toussaint.....	91
1.8.1	Ter illustratie: beelden uit de traditionele herkomstgebieden	91
1.8.2	Ter illustratie: onorthodoxe verbeelding van mannen en vrouwen	95
1.8.2.1	Mannen.....	95
1.8.2.2	Vrouwen.....	97
1.8.3	Metaforiek in het oeuvre van Toussaint – conclusies	100
1.9	Besluit	101
2	Het verhaal bij Toussaint	105
2.1	Inleiding	105
2.2	Drops samenvatting van <i>Het Huis Lauernesse</i>	107
2.3	Narratologische analyse	110
2.3.1	Vertelling.....	110
2.3.2	Verhaal	112
2.3.3	Geschiedenis	115
2.3.4	Conclusie.....	118
2.4	Paratekst en de verhouding tussen <i>vertelling</i> en <i>verhaal</i>	119
2.4.1	Peritekst.....	119
2.4.2	Epitekst.....	122
2.4.3	Literatuurgeschiedenissen en -studies	124

2.4.4	Conclusie.....	127
2.5	Het verhaal	128
2.5.1	De plot in het vrouwenverhaal	129
2.5.2	De plot in Het Huis Lauernesse.....	132
2.5.3	De plot in <i>Het Huis Lauernesse</i> – conclusies.....	139
2.6	<i>Het Huis Lauernesse</i> tegendraads gelezen	139
2.6.1	De <i>vertelling</i> : intrusies met betrekking tot het geloof.....	140
2.6.2	De <i>vertelling</i> : metanarratieve intrusies.....	142
2.6.3	De <i>vertelling</i> : gendergerelateerde intrusies.....	146
2.6.4	Het <i>verhaal</i> van Aernoud en Ottelijne	147
2.6.5	Het <i>verhaal</i> van Aafke en Laurens.....	151
2.6.6	Vrouwenverhalen	153
2.6.7	Voorlopige conclusie.....	156
2.7	De vrouwenplot in het oeuvre van Toussaint.....	157
2.7.1	Ter illustratie: de vrouwenplot in kleiner werk.....	158
2.7.2	Ter illustratie: de vrouwenplot in romans	161
2.7.3	Ter illustratie: de plot in De bloemschilderes Maria van Oosterwijk	163
2.7.3.1	<i>De bloemschilderes Maria van Oosterwijk</i> : enkele tegendraadse details	174
2.7.4	Het <i>verhaal</i> bij Toussaint – conclusies.....	175
2.8	Besluit	176
3	Orderingsprincipes bij Toussaint.....	179
3.1	Inleiding	179
3.2	Drops samenvatting van <i>Mejonkvrouwe de Mauléon</i>	181
3.3	Narratologische analyse	183
3.3.1	Vertelling.....	184
3.3.2	Verhaal	187
3.3.3	Geschiedenis	188
3.3.4	Conclusie.....	192
3.4	Paratekst	194
3.5	Orderingsprincipes.....	197
3.5.1	Vertelstrategieën in de negentiende eeuw	198
3.5.1.1	De verteller in <i>Mejonkvrouwe de Mauléon</i>	201
3.5.2	Ingebedde teksten.....	207
3.5.2.1	Spiegelteksten in <i>Mejonkvrouwe de Mauléon</i>	209
3.5.3	Motieven	211
3.5.3.1	Motieven in <i>Mejonkvrouwe de Mauléon</i>	212

3.5.4	Orderingsprincipes in <i>Mejonkvrouwe de Mauléon</i> – conclusies	215
3.6	<i>Mejonkvrouwe de Mauléon</i> tegendraads gelezen	217
3.6.1	Vertelling.....	218
3.6.2	Verhaal	222
3.6.3	Geschiedenis	224
3.6.4	Voorlopige conclusie.....	225
3.7	Orderingsprincipes in het historisch oeuvre van Toussaint	227
3.7.1	Ter illustratie: de verteller in het oeuvre van Toussaint.....	227
3.7.2	Ter illustratie: spiegelteksten in het oeuvre van Toussaint	230
3.7.3	Ter illustratie: motieven in het oeuvre van Toussaint	233
3.7.4	Orderingsprincipes in het oeuvre van Toussaint – conclusies	239
3.8	Besluit	241
4	De stijl van Toussaint	243
4.1	Inleiding	243
4.2	Drops samenvatting van <i>De vrouwen van het Leycestersche tijdvak</i>	245
4.2.1	Overzicht van de voornaamste personages	249
4.3	Narratologische analyse	250
4.3.1	Vertelling.....	250
4.3.2	Verhaal	252
4.3.3	Geschiedenis	258
4.3.4	Conclusie.....	260
4.4	Paratekst	261
4.4.1	Peritekst.....	262
4.4.2	Epitekst.....	264
4.4.3	Literatuurgeschiedenissen en -studies	267
4.5	Stijl	270
4.5.1	Stijl in de eerste helft van de negentiende eeuw	271
4.5.2	De opleiding van Toussaint.....	274
4.5.3	Stijl in <i>De vrouwen van het Leycesterse tijdvak</i>	275
4.5.3.1	Breedsprakigheid als stijlmiddel	281
4.5.3.2	Roman versus historie?	283
4.5.4	Stijl in <i>De vrouwen van het Leycestersche tijdvak</i> – voorlopige conclusies .	290
4.5.5	Humor in de negentiende eeuw	290
4.5.5.1	Humor in <i>De vrouwen van het Leycestersche tijdvak</i>	293
4.5.5.2	Ironie in <i>De vrouwen van het Leycestersche tijdvak</i>	296
4.5.6	Stijl in <i>De vrouwen van het Leycestersche tijdvak</i> – conclusies.....	299

4.6	<i>De vrouwen van het Leycestersche tijdvak</i> tegendraads gelezen	300
4.6.1	Aspecten uit de <i>vertelling</i> : representaties van mannen en vrouwen.....	301
4.6.2	Aspecten uit het <i>verhaal</i> : mannen en vrouwen	304
4.6.3	Voorlopige conclusie.....	308
4.7	Stijl in het oeuvre van Toussaint	311
4.7.1	Ter illustratie: humor en ironie in het oeuvre van Toussaint.....	311
4.7.2	Stijl in het oeuvre van Toussaint – conclusies	320
4.8	Besluit	322
5	Sekserepresentaties bij Toussaint	325
5.1	Inleiding	325
5.2	Gerritsma's samenvatting van <i>Majoor Frans</i> in <i>Prisma Uittrekselboek</i>	326
5.3	Narratologische analyse	330
5.3.1	Vertelling.....	330
5.3.2	Verhaal	331
5.3.3	Geschiedenis	332
5.3.4	De verhouding tussen verhaal en geschiedenis	334
5.4	Paratekst	336
5.4.1	Peritekst.....	337
5.4.2	Epitekst.....	339
5.4.3	Literatuurgeschiedenissen en -studies	341
5.5	Romanpersonages.....	343
5.5.1	Contemporaine sekserepresentaties.....	345
5.5.1.1	Fysiognomie: de opvattingen van Johann Caspar Lavater	350
5.6	<i>Majoor Frans</i> tegendraads gelezen	352
5.6.1	Vertelling.....	352
5.6.2	Verhaal	356
5.6.3	Geschiedenis	360
5.6.4	Voorlopige conclusie.....	363
5.7	Ter illustratie: personages in het oeuvre van Toussaint	364
5.7.1	Representaties in het algemeen	365
5.7.2	Representaties van vrouwen.....	369
5.7.3	Representaties van mannen	379
5.7.3.1	Romantische helden nader beschouwd.....	385
5.7.4	Sekserepresentaties – voorlopige conclusies.....	389
5.7.5	Vrouwelijk en mannelijk: over androgynie.....	390
5.7.5.1	Ter illustratie: androgynie bij Toussaint	394

5.7.6	Vrouwelijk en mannelijk: over travestie	399
5.7.6.1	Ter illustratie: travestie bij Toussaint.....	400
5.7.7	Sekserepresentaties in het oeuvre van Toussaint – conclusies	403
5.8	Besluit	405
6	Gender en genre bij Toussaint	409
6.1	Inleiding	409
6.2	De historische roman.....	410
6.2.1	De Nederlandse historische roman in de negentiende eeuw	414
6.2.2	De formele dimensie in de historische romans van Toussaint	418
6.2.3	De retorische dimensie in de historische romans van Toussaint.....	423
6.2.4	De thematische dimensie in de historische romans van Toussaint.....	426
6.3	Voorlopige conclusie.....	429
6.4	De gotieke roman	431
6.5	Niet-historisch werk	437
6.5.1	Enkele eigentijdse romans.....	438
6.5.2	Don Abbondio II	440
6.6	Gender en genre	446
6.7	Conclusie.....	449
7	Samenvatting en slotconclusie.....	453
7.1	Samenvatting.....	454
7.2	Slotconclusie	459
	Summary	461
	Verantwoording.....	465
	Bibliografie.....	467
	Bijlage I – gebruikte uitgaven en verwijzingen.....	489
	Register van persoonsnamen	493